

Jedno z centralnych pytań, do których należy się odnieść, dotyczy tego, czy opisując moralne zachowania zwierząt, powinniśmy posługiwać się tym samym językiem, którego używamy, mówiąc o zachowaniach moralnych człowieka. Używanie tego samego języka jest w sensie naukowym podejściem niewątpliwie najprostszym, wskazującym na ewolucyjną ciągłość zachowań moralnych wśród różnych gatunków, w tym zachowań realizujących sprawiedliwość. Rzecz jest jednak nieco bardziej skomplikowana, ponieważ język moralności, sprawiedliwości i bezstronności nie powstał w kontekście przyrodoznawstwa, w szczególności w kontekście badań nad zachowaniami zwierząt, a stosowanie w odniesieniu do nich języka filozofii moralności jest rzeczą dość nową. Słownictwo związane ze sprawiedliwością społeczną nie jest też w naukach szczegółowych ugruntowane.

Czy potrzebujemy zatem jakiegoś sposobu odróżniania sprawiedliwości ludzkiej (ang. human justice, „justice_h”) i sprawiedliwości zwierzęcej (ang. animal justice, „justice_a”) bądź sprawiedliwości biologicznej (ang. biological fairness, „justice_b”) ? Bądź też bezstronności ludzkiej (ang. „fairness_h”) i bezstronności zwierzęcej (ang. „fairness_a”) ²⁵? Czy może powinniśmy ukuć nawet zupełnie nowe terminy na określenie zachowań zwierząt (jak na przykład „zwierzęca równość” – ang. „animequity”)?

Jednego z najsilniejszych argumentów przeciwko jednolitej terminologii, przemawiających na rzecz nowego języka, dostarcza fakt, że jednolite słownictwo sprzyja antropomorfizmowi (przypisywaniu cech ludzkich bytom zwierzęcym, jak na przykład w zdaniu: „Mój pies czuł się winny, bo poszarpał mój but”), a niektórzy martwią się, że antropomorfizujący język może zbyt silnie zabarwiać sposób, w jaki badamy i interpretujemy zachowania zwierząt ²⁶. Posługując się terminem „sprawiedliwość” w celu opisanego czegoś, czego poszukujemy u zwierząt, możemy (być może nawet nieświadomie) poszukiwać zachowań, jakie charakteryzują człowieka, i nie dostrzegać czy też nie rozumieć, że określone zachowanie jest wyjątkowe dla pewnego gatunku zwierząt. Możemy ulegać skłonności, by przyglądając się określonym gatun-

---

²⁵ Zob. F.J. A y a l a, *The difference of being human: Morality*, „Proceedings of the National Academy of Sciences” 107(2010), nr Supplement 2, s. 9015-9022.

²⁶ Zob. A.C. H o r o w i t z, *Anthropomorphism*, w: *Encyclopedia of Human-Animal Relationships*, red. M. Bekoff, Greenwood Publishing Group, Westport, Connecticut, s. 60-66; zob. też: t e n ż e, *Fair is fine, but more is better: Limits to inequity aversion in the domestic dog*.

kom, ogłaszać, że są one niezdolne do poczucia sprawiedliwości, po prostu dlatego, że nie wpisują się one w nasze ludzkie (czy też charakteryzujące ssaki naczelne) oczekiwania.

Mylące może się również okazać posługiwanie tymi samymi terminami w kontekstach różnych dyscyplin. Doskonałym tego przykładem jest „altruizm”, pojęcie, które ma inne znaczenie w biologii oraz w innych dyscyplinach szczegółowych niż w filozofii czy na polu ogólnie pojętej humanistyki. Choć naukowcy i filozofowie rozumieją to rozróżnienie, bardzo prawdopodobne jest, że odbiorcy niebędący specjalistami z tych dziedzin nie mają takiej umiejętności, jest zatem rzeczą zasadniczą, by nowe wglądy w życie zwierząt udostępniać szerokiej publiczności. Posługiwanie się terminami w rodzaju „sprawiedliwości”, które mają głęboki rezonans społeczny, pociąga za sobą niebezpieczeństwo ich ogólnego niezrozumienia, z czym mieliśmy do czynienia w przypadku słowa „samolubny” w odniesieniu do tego, co Richard Dawkins pisał o samolubnych genach.

Ostatnim z argumentów przeciwko wspólnemu słownictwu jest sama złożoność i niejednoznaczność języka, którym mówi się o moralności, w szczególności zaś samego terminu „sprawiedliwość”, i to nawet na gruncie jego macierzystej dyscypliny, filozofii. Dlaczego zatem mielibyśmy przejmować jedno z najbardziej złożonych i kontrowersyjnych słów w filozofii, a następnie jeszcze bardziej je komplikować?